

קוצר רוח

במדור זה נעסוק בנושאי תרבות וספרות, בעבר בהווה ובעתיד, כיד הדמיון הטובה עלינו.
הפעם: או לי פו!

המשורר נלחם בֵּהשראה

אוליפו, הוא שמה של קבוצה צרפתית של סופרים מתמטיקאים, שנוסדה רשמית ב 1963, ופועלת, בצורה כזו או אחרת, עד היום. בין חבריה ניתן למצוא את האב המייסד רֶמוֹן קֶנוֹ, את איטלו קאלווינו האיטלקי, ואת ז'ורז' פֶּרְקֶה היהודי. השם אוליפו (Oulipo) מבוסס על ראשי התיבות של Ouvroir de Litterature Potentielle, ובתרגום חופשי מצרפתית: סדנה ליצירה פוטנציאלית. לכולנו ברור כי כל יצירת אומנות נתונה תחת מְגִבְלוֹת. כתיבתו של סופר, לדוגמא, מוגבלת ביכולת הביטוי של השפה בה הוא כותב (ישנן תחושות שלא ניתן לתאר במילים), כשם שצייר או פֶּסֶל מוגבל על ידי החומרים וכלי העבודה בהם הוא משתמש. כתיבה של יצירה מוזיקאלית מוגבלת ב'שפה' של תווי הנגינה, יתרה מזו, גם אילתור חופשי של מוזיקה נתון תחת מגבלות הצליל של כלי הנגינה, מערכת הסאינד, האוֹלֶם בו הלהקה מנגנת וכו'. חברי אוליפו, ראו בְּמִגְבְּלוֹת אלו את עיקר עניינה של האומנות. במקום ל'המריא על כנפי ההשראה' ולנסות 'לְרַחֵף' מעל המגבלות של יכולת הביטוי, הרחיבו חברי הקבוצה מגבלות אלו בעזרת אילוצים שרירותיים שהם כִּפּוּ על יצירותיהם.

לשם המחשה, נציג מספר דוגמאות, כולן יצירות של הסופר הגאוני ז'ורז' פֶּרְקֶה. בכל אחת מהיצירות, הטיל על עצמו הסופר מְגִבְלָה שרירותית כל שהיא:

- ברוֹמָן 'נעלם', המשתרע על פני כשלוש מאות עמודים, האות 'e' אינה מופיעה ולו פעם אחת. דוברי הצרפתית בירוּחם יעידו על כך שהאות 'e' היא הנפוצה ביותר בצרפתית, ומשמשת בין היתר כסיומת של נקבה, בה"א הידיעה Je, ובמילת החיבור et.
- ברוֹמָן 'Les Revenentes', בן מאה ארבעים ואחד העמודים, מופיעה אך ורק אות הניקוד 'e', ללא שימוש בשאר אותיות הניקוד: 'a,i,o,u'.
- פְּלִינְדְרוֹם הוא טקסט המכיל את אותן אותיות כאשר קוראים אותו מההתחלה לסוף ומהסוף להתחלה, לדוגמא: 'ברק טעם מעט קרב'. ז'ורז' פֶּרְקֶה כתב חיבור שהוא פְּלִינְדְרוֹם בן 9691 מילים!

מה הרעיון מאחורי טירוף זה? האם זו בכלל אומנות? על כך בשבוע הבא.